

SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA GENEL SAĞLIK SİGORTASI *

Dr. Yalçın BOSTANCI*

ÖZET

Sosyal güvenlik, en genel anlamıyla belirli sosyal risklerin yol açabileceği gelir kayıpları ve gider artışlarına karşı kişilerin korunarak güvenliklerinin sağlanmasıdır. Sosyal güvenlik anlayışında yaşanan gelişmeler sonucunda, sosyal güvenliğin anayasal bir hak olması, toplumun bütününe belirli sosyal ve ekonomik risklere karşı güvence sağlaması ve kamu kurumları aracılığıyla yerine getirilmesi anlayışı egemen olmuştur. Hastalık sigortasının sosyal güvenlik rejiminde önemli bir rolü vardır. Hastalıkların önlenmesi ve kişilere tedavi imkanı sağlanması sağlık politikasının temel unsurudur. Uzun zamandır tartışılan Genel sağlık sigortası sistemi sosyal güvenlik reformu çerçevesinde ülkemizde uygulanmak istenmektedir. 5510 sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu” ile sağlık hizmetlerini, Türkiye’de yaşayan herkesi kapsayacak biçimde eşit ve tek bir yapıya kavuşturmak öngörülmüştür. Genel sağlık sigortasının temel amacı ülkenin tüm nüfusuna adil, herkesin ulaşılabilceği, daha geniş kapsamlı sağlık hizmetlerini sunmak olarak belirlenmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Sosyal Güvenlik Hukuku, Sağlık, Sağlık Sigortası, Sağlık Sistemleri, Genel Sağlık Sigortası.

GENERAL HEALTH INSURANCE IN THE LAW OF SOCIAL SECURITY

ABSTRACT

In its broadest meaning, social security is ensuring the security of people by protecting them against revenue losses or increases in expenditures which may result from certain social risks. After the development of

* Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında hazırlanan ve 15.1.2008 tarihinde savunulan “Sosyal Güvenlik Hukukunda Genel Sağlık Sigortası” isimli doktora tezinin özeti şeklinde hazırlanmıştır. Çalışma hazırlanırken tezin savunularak kabul edilen haline bağlı kalmıştır.

* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

understanding of the social security, to be a constitutional right, to provide a security against basic social and economic risks to the whole public, and to provide by public institutions of social security understanding were effective. Health insurance has a base role in the regime of social security. To avoid illnesses and to provide means for treatments are the fundamentals of the health policy. The General Health Insurance System, which is discussed for a long time, is desired to be implemented with the reform of social security in our country. The main objective of the General Health Insurance is to provide equal health services to every citizen, which are easily accessible and covering a wider scope.

KEY WORDS: Social Security Law, Health, Health Insurance, Health Systems, General Health Insurance.

GİRİŞ

Hastalık, Sosyal Güvenlik Hukuku muhtevasında yer alan kısa dönemli bir risk olarak, üzerinde en fazla durulan sosyal güvenlik riskleri arasındadır. Çünkü, hastalık geçici iş göremezliğe yol açabileceği gibi teşhis, tedavi ve ilaç gibi ihtiyaçlardan dolayı gider artışına da neden olur. Ülkeler hastalık riskine karşı, sağlık sistemlerini etkili ve verimli hale getirmeye çalışmaktadırlar. Sağlık sisteminin finansman ve hizmet sunumu gibi açılardan farklı şekillenmesi, ülkelerin ekonomik, siyasi ve sosyal yapılarının bir sonucudur.

Genel sağlık sigortası, kişilerin ekonomik gücüne ve isteğine bakılmaksızın, ortaya çıkacak hastalık riskine karşı, toplumun bütün fertlerinin sağlık hizmetlerinden eşit, ulaşılabilir ve etkin bir şekilde faydalanmasını hedefleyen sağlık sigortası sistemi şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak kavram, her zaman aynı şeyi ifade etmemekte; içerik olarak değişebilmektedir.

Genel sağlık sigortası dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yöntem, kişi ve konu bakımından kapsam açısından kendine özgü düzenlemeleri içeren bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir ifade ile konu ile ilgili mevzuatın başka bir ülkeden aynen alınması söz konusu değildir.

Modern Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğu günden bu yana adım adım geliştirdiği sosyal güvenlik hizmetlerini, bu defa yeni bir düzenleme ile tek çatı ve tek yasa içerisinde toplamak istemektedir. Bu kapsamda Kasım 2002’de 58’inci Hükümetin açıkladığı “Acil Eylem Planı” çerçevesinde uygulamaya konan Sosyal Güvenlik Reformu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na bağlı Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Sosyal Güvenlik Reformu kapsamında hazırlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu 20 Mayıs 2006 tarihinde yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ise 16 Haziran 2006 tarihinde yayınlanmış ancak, Anayasa Mahkemesinin 15 Aralık 2006 tarihinde bazı

maddelerinin iptali yönünde verdiği karar nedeniyle Kanunun yürürlük tarihi ertelenmiştir.

Kanunların, genel sağlık sigortasına ilişkin hükümleri incelenirken, yeri geldikçe Kanunun kabulünden önceki taslak, Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili kararı, 25.10.2007 tarihinde ilan edilen ve 5510 sayılı Kanunda değişiklik öngören taslaktaki hükümlere de yer verilmeye çalışılacaktır. Yine, Türkiye’de uygulamaya konulacak genel sağlık sigortasına ilişkin hükümler incelenirken bazı durumlarda Sosyal Güvenliğin Asgari Normlarına İlişkin 102 Sayılı Sözleşme hükümleri ile karşılaştırmalı olarak değerlendirmeler yapılmaya çalışılacaktır.

I- SOSYAL GÜVENLİK

A- GENEL OLARAK

İnsanoğlu, yaradılışından itibaren tarihin her döneminde kendisini fakirliğe, hastalığa, kazaya iten veya geleceğini tehdit eden olaylardan korunma duygusu ve çabası içinde olmuştur¹. Eski çağlarda kabile, daha sonra da aile içi dayanışma ve yardımlaşma, sosyal güvenliğin doğal yolları olarak kabul edilmiştir. Tarım ekonomisine geçişten sanayileşme öncesine kadar olan dönemde özellikle aile içi dayanışma önemli rol oynamıştır².

¹ **Güzel, Ali/Okur, Ali Rıza**, Sosyal Güvenlik Hukuku, İstanbul 2004, s.1; **Dilik, Sait**, Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C.43, No.1-2, Ocak- Haziran 1988, s.41; **Dilik, Sait**, Sosyal Güvenlik Kavramı, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.XIV, S.1, Haziran 1987, s.46; **Aydın, Ufuk**, Sosyal Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Özel Sigortalar, Eskişehir 1999, s.3; **Akbulak, Sevinç/Akbulak, Yavuz**, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yaşanan Sorunlar ve Alınması Gereken Önlemler, Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kaynak Sorunları ve Çözüm Önerileri, Ekonomik ve Mali Araştırma Yarışması, Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları, Yayın No.17, Ankara 2004, s.1; **Dilik, Sait**, Sosyal Piyasa Ekonomisinin Vazgeçilmez Bir Parçası Olarak Sosyal Güvenlik, Ankara 1992, s.6; **Çelikoğlu, İlyas**, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Temel Sorunları ve Sistemin Yeniden Yapılandırılması, DPT, Ankara 1998, s.1.

² **Greenough, W.C./King, F.P.**, Pension Plans and Public Policy, New York 1976, s.26; **Williamson, John B.**, Old Age Relief Policy Prior to 1900: The Trend Toward Restrictiveness, The American Journal of Economics and Sociology, Vol.43, No.3, July 1984, s.374; **Talas, Cahit**, Toplumsal Politika, Ankara 1990, s.21 vd.; **Erkul, İhsan**, Sosyal Politika Dersleri, C.1, AÜESBAV, Yayın No:50, Eskişehir 1988, s.44-45; **İzveren, Adil**, Sosyal Politika ve Sosyal Sigortalar, Ankara 1968, s.10; **Şen, Murat**, Osmanlı Devletinde Sosyal Güvenlik: Ahi Birlikleri, Loncalar ve Vakıflar, Çimento İşveren, C.16, S.6, Kasım 2002, s.22 vd.; **Dilik, Tarihsel Gelişimi**, s.41.

“Sosyal güvenlik” kavramının bir Kanun’da yer alması ise ilk kez Amerika Birleşik Devletleri’nde, Social Security Act (Sosyal Güvenlik Kanunu) ile 1935’te olmuştur³. 1937 yılında uygulamaya konulan söz konusu Kanun ile toplumun büyük ekonomik sorunları sosyal sigorta ilkeleri ile çözüme kavuşturulmak istenmiştir⁴. Kavram daha sonra, 1941 tarihli Atlantik Pakti’nda ve 1944 tarihli ILO’nun Philedelphia Konferansı’nda kullanılmıştır. Sosyal güvenlik kavramı, ayrıca İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 22 ve 25. maddelerinde temel haklardan biri olarak sayılmıştır. ILO’nun 1952 tarihli ve 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkındaki Sözleşme’sinde de geniş şekilde açıklanarak çok sık kullanılan bir kavram haline gelmiştir⁵.

B- TÜRKİYE’DE GERÇEKLEŞTİRİLMEME ÇALIŞILAN SOSYAL GÜVENLİK REFORMU

Tüm dünyada olduğu gibi, Türk sosyal güvenlik sistemi de, çok karmaşık ve ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, sosyal güvenlik sisteminin sorunlarına çözüm getirmek amacıyla, sistemde köklü değişikliği içeren yeni bir model⁶ öngörmekte ve söz konusu

³ **Taylor**, P. Gooby/**Dale**, J., Social Theory and Social Welfare, Great Britain 1981, s.73; **Gordon**, Margeret S., Social Security Policies In Industrial Countries, A Comparative Analysis, Cambridge University Pres, New York 1990, s.2; **Ross**, Stanford G., Income Security Programs: Past, Present and Future, Working Paper for the President’s Commission on Pencion Policy, Washington DC 1980, s.5-8; **Tunçomağ**, Kenan, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, İstanbul 1988, s.1; **Tuncay**, A. Can/**Ekmekçi**, Ömer, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, İstanbul 2005, s.5-6; **Akyıldız**, Hüseyin, Sosyal Güvenlik Hukuku, Isparta 2004, s.1; **Akkaya**, Yüksel, Sosyal Güvenlik Tarihi Üzerine Notlar, Toplum ve Hekim, C.15, S.2, Mart- Nisan 2000, s.82; **DPT**, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2001, s.9-10; **Dilic**, Sosyal Güvenlik Kavramı, s.47; **Aydın**, s.5.

⁴ **Dorfman**, Mark S., Risk Management- Insurance, New Jersey 1994, s.375.

⁵ **Çelikoğlu**, İlyas, Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Finansman Yöntemleri ve Türkiye Uygulaması, DPT, Ankara 1994, s.1; **Çelikoğlu**, İlyas, Sosyal Güvenlikte Yeni Eğilimler ve Gelişme Perspektifleri, DPT, Ankara 1998, s.2; **Çelikoğlu**, İlyas, Yeni Bir Reform Öncesinde Sosyal Güvenlik, DPT, Ankara 2005, s.3-4; **Sosyal Güvenlik Kuruluşları Genel Müdürlüğü**, 75 Yılda Sosyal Güvenlikte Gelişmeler, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Dergisi, S.1, Ekim-Aralık 1998, s.101; **Aydın**, s.5; **Akkaya**, Notlar, s.82; **Akyıldız**, s.1; **Dilic**, Sosyal Güvenlik Kavramı, s.46 vd.

⁶ Türk sosyal güvenlik sistemi içinde yer alan sosyal güvenlik kurumları arasındaki düzenleme farkları uzun yıllardan beri tüm sosyal taraflarca dile

model idari yapı açısından “*tek çatı*” modeli olarak adlandırılmaktadır. Bu model ile bugüne kadar faaliyet gösteren sosyal güvenlik kuruluşları tümüyle ortadan kaldırılarak, tek bir sosyal güvenlik kurumuna dönüştürülmektedir⁷.

Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminin sorunları 1990’lı yıllardan günümüze kadar tartışılmaya devam etmektedir. Sorunların belirlenmesi konusunda herhangi bir görüş ayrılığı bulunmamaktadır. Tüm sorunların temelinde, diğer ülkelerin aksine, Türkiye’de devletin başlangıçtan itibaren kapsamlı ve etkin bir sosyal güvenlik politikasına sahip olmaması yer almaktadır⁸.

5510⁹ ve 5502¹⁰ sayılı Kanunlarla gerçekleştirilmeye çalışılan Sosyal Güvenlik Reformunun gerekçeleri genel olarak şu şekilde ifade edilmiştir¹¹: Nüfus yapısındaki değişim, mevcut sistemin yoksulluğa karşı koruma sağlayamaması, finansman açıklarının ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri, bütün nüfusun koruma altına alınamaması, yönetim ve alt yapıya ilişkin sorunlar.

getirilen bir sorun olmuştur. Bkz. **Akın**, Levent, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Tek Çatı Uygulaması Üzerine Bir Değerlendirme, Türk-İş, S.362, Temmuz-Ağustos 2004, s.61.

⁷ **Güzel**, Ali, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Öngörülen Reform Mevcut Sorunlara Çözüm Mü?, Çalışma ve Toplum, S.7 -Internet Baskısı-, 2005/4, s.61-62; Aynı yönde bkz. **Başterzi**, Fatma, Türk Emeklilik Sisteminde Reform, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006, s.183-184.

⁸ **Güzel**, Ali, Genel Değerlendirme: Reform Mevcut Sorunlara Çözüm Mü?, Çalışma ve Toplum, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Sempozyumu Özel Sayı, 2006/1, s.176; **Sözer**, Ali Nazım, Sosyal Güvenliğin Organizasyonu, Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri, 7-8 Aralık 2006, TİSK Yayın No:284, Ankara 2007, s.92; **Güzel**, Ali, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yeniden Yapılandırma: Nedenler ve Amaçlar, Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri 7-8 Aralık 2006, TİSK Yayın No:284, Ankara 2007, s.28.

⁹ 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, RG., 16.6.2006, 26200.

¹⁰ 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, R.G., 20.5.2006, 26173.

¹¹ **T.C. Başbakanlık**, Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma 9, Sosyal Güvenlik Reformu: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Ankara, Nisan 2005, s.33 vd.

Gerçekleştirilmeye çalışılan sosyal güvenlik reformu genel olarak ve dayanılan gerekçeleri¹² açısından değerlendirildiğinde haksız sayılamayacak çok sayıda eleştiriyle karşılaşmıştır.

Güzel'e göre, mevcut sosyal güvenlik kurumlarının bütçe açıklarının her yıl çığ gibi arttığı yönündeki tespit doğrudur. Buna karşılık, diğer gerekçe ve öngörülerin, gerçek anlamdaki bir sosyal güvenlik sisteminin doğruluk kazanmış evrensel ilke ve değerleri karşısında bilimsel bir dayanağı bulunmamaktadır¹³.

Okur'a göre, yapılan çalışmalar sosyal güvenlik reformu değil sosyal kargaşa ve sosyal kaostur. Reform çalışmalarında yoksulluğu gidermek amacıyla sosyal sigortalarda tek çatı düşünülmüş ancak primsiz rejim ile uyum sağlanamamıştır. Norm ve standart birliği hedeflenmiş ancak bu hedefe ulaşılamamıştır¹⁴.

¹² Reformun gerekçeleri ve değerlendirmeleri için bkz. **Topak**, Oğuz, Dünya Bankası ve Sosyal Güvenlik Sistemine İlişkin Yeni Hedefler, Sendikal Notlar (Petrol-İş), S.23, Ağustos 2004, s.56 vd.

¹³ **Güzel**, Ali, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılanması: Öngörülen Modelin Değerlendirilmesi, İş Hukuku Sorunları ve Çözüm Önerileri, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2005, s.91; **Güzel**, Ali, Sosyal Güvenlik Reformuna İlişkin Genel Bir Değerlendirme, Toprak İşveren, S.70, Haziran 2006, s.6 vd.; **Güzel**, Ali, Sosyal Güvenliğin Evrensel Değerleri ve Yeni Liberal Reformlar, Tes-İş 2006/3, Kasım 2006 s.47; **Güzel**, Ali/**Ocak**, Saim, 5510 Sayılı Yasa İle İşverenlere Getirilen Ek Sosyal Sigorta Yükümlülükleri, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, S.13, İstanbul 2007, s.138 vd.; **Güzel**, Ali, Sosyal Güvenlik Reformuna İlişkin Kısa Bir Değerlendirme, Güncel Hukuk Dergisi, Aralık 2007, s.10-12; **Güzel**, Yeniden Yapılandırma, s.36 vd.; **Güzel**, Genel Değerlendirme, s.176 vd.; **Güzel**, Reform, s.61 vd.

¹⁴ **Okur**, Ali Rıza, Çok Çatı, Tek Çatı, Yok Çatı, Türk-İş, S.362, Temmuz-Ağustos 2004, s.53-55; **Okur**, Ali Rıza, Çatıdan Temele Sosyal Güvenlik Reformu, TİSK İşveren, C.43, S.4-5-6, Ocak/Şubat/Mart 2005, s.83-85; **Okur**, Ali Rıza, Sosyal Güvenlik Reformu ve Genel Sağlık Sigortası, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, S.12, İstanbul 2006, s.1285 vd.; **Okur**, Ali Rıza, Genel Sağlık Sigortasının Ortaya Çıkaracağı Sorunlar, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler Sempozyumu 26-27.01.2007, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2007, s.172 vd.; **Okur**, Ali Rıza, Sosyal Güvenlik Reformu: Uzun Dönemli Sigorta Dalları, Çalışma ve Toplum, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Sempozyumu Özel Sayı, 2006/1, s.106 vd.; **Okur**, Ali Rıza, Sorunları İle Gelen Reform, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006, s.17 vd.; **Okur**, Ali Rıza, Türk Sosyal Güvenlik Reformu ve Genel Sağlık Sigortası, Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri 7-8 Aralık 2006, TİSK Yayın No:284, Ankara 2007, s.115 vd.; Aynı yönde bkz. **Ergin**, Berin, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık

Tuncay'a göre, sosyal güvenlik sisteminde reform düşüncesine prensipte hayır demek mümkün değildir. Fakat çare, üç büyük sosyal güvenlik kurumunu birleştirerek ortaya elli yıllık sosyal güvenlik deneyimini sıfırlayacak, dev, hantal bir yapı çıkarmak değildir. Önemli olan bunlar arasında koordinasyon, norm ve standart birliğinin sağlanmasıdır¹⁵.

Sözer'e göre, ülkemiz sosyal güvenlik sorunları uzun yıllardır sosyal taraflarca ve akademisyenlerce tartışılmaktadır. Temel sorun tercih edilen model değil, bu modelin gereklerinin yerine getirilmemesidir. Yani, özerk yönetim yerine devletçi yönetimin tercih edilmiş olmasıdır. Reform adı altında günümüze kadar yapılan çalışmalar yöntem bakımından hatalıdır¹⁶.

Arıcı'ya göre, Türkiye'de sosyal güvenlik alanında devlet çok önemli adımlar atmaya başlamıştır. Ancak bu alanda devletin izlediği politika, "olabildiğince en az maliyetle en çok faydayı nasıl sağlarız" anlayışı çerçevesinde olmuştur¹⁷.

Sigortası Kanunu İşverene Rücuya Nasıl Bakıyor?, MESS Sicil, S.4, Aralık 2006, s.129.

¹⁵ **Tuncay**, A.Can, Türk Emeklilik Sisteminde Reform Önerisinin Değerlendirilmesi, Çimento İşveren, C.19, S.2, Mart 2005, s.4 vd.; **Tuncay**, A.Can, Sosyal Güvenlik Krizi Çözülmemeyecek Mi?, MESS Mercek, S.9, Ocak 1998, s.61 vd.; **Tuncay**, A.Can, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform İhtiyacı, Prof.Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, Ankara 1997, s.349 vd.

¹⁶ **Sözer**, Ali Nazım, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'nın 29 Temmuz 2004 Tarihli Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Önerisi Taslak Metni Üzerine, <http://www.harb-is.org.tr/media%5Csosyalguvenlikraporu.doc>, 9.2.2006, s.4 vd.; **Sözer**, Ali Nazım, Genel Sağlık ve Emeklilik Sigortası Sistemleri İle Sosyal Yardım ve Hizmetler Kanun Tasarı Taslakları Hakkında, Türk-İş, S.362, Temmuz-Ağustos 2004, s.56 vd.; Aynı yönde bkz. **Sözer**, Ali Nazım, Sosyal Sigorta Kurumlarında Yeniden Yapılanma, Çimento İşveren, C.8, S.3, Mayıs 1994, s.6-13; **Sözer**, Ali Nazım, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun Sosyal Sigortalara İlişkin Hükümleri Üzerine, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006, s.141; Aynı yönde bkz. **Yılmaz**, B.Elif/**Şeker**, Murat, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yaşanan Sorunlar ve Bir Alan Araştırması, Sigorta Araştırmaları Dergisi, S.2, Temmuz 2006, s.55.

¹⁷ **Arıcı**, Kadir, Sosyal Güvenlik Yasa Tasarılarının Değerlendirilmesi, Sosyal Güvenlik Yasa Tasarılarının Değerlendirilmesi Semineri 22 Şubat 2005, TİSK Yayın No:256, Ankara 2005, s.69-74; **Arıcı**, Kadir, Sosyal Güvenlik Sisteminde Bir Reformun Gerekliliği Tartışması Üzerine Notlar, Türk Harb-İş, S.211, Aralık 2004, s.32 vd.; **Arıcı**, Kadir, Primsiz Ödemeler Kanunu'nun Getirdikleri, TİSK İşveren, C.43, S.4-5-6, Ocak/Şubat/Mart 2005, s.80-82; **Arıcı**, Kadir, Sosyal Güvenlik Kurumunun Yeni Yapısı ve İşleyiş Esasları,

Şakar'a göre, IMF isteği ile çıkarılan 5502 ve 5510 sayılı Kanunların daha iyi bir sosyal güvenlik için değil, genel bütçeden daha az kaynak aktarmak amaçlıdır ve toplumun bütün kesimlerinden tepki görmektedir. Ehliyetsiz bürokratlara, hazinecilere, IMF ve Dünya Bankası uzmanlarına bırakılan reform, çöküşü daha da hızlandıracak, finansman krizini daha da artıracak olup birkaç yıl sonra yeni sosyal güvenlik reformları gündeme gelecektir¹⁸.

Alper'e göre, sosyal güvenlik sisteminin yeniden yapılanması gereği, Türkiye'nin ihtiyaçlarından ve gerçeklerinden ziyade IMF programının bir gereği gibi görülmüş ve çalışmalara IMF gölgesi düşmüştür. Sosyal sigorta mevzuatının tekleştirilmesi, çalışan grupları arasında yönetilebilirlik problemlerini ortaya çıkaracaktır¹⁹.

Yeni Düzenlemeler Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Mevzuatı Semineri 29-30 Kasım 2006, Kamu-İş, Ankara 2007, s.33 vd.; **Arıcı**, Kadir, Sosyal Yardımlar ve Primsiz Ödemeler Kanunu Tasarısı'nın Genel İlkeleri, İşleyişi, Yeterliliği Sorunu, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006, s.112 vd.; **Arıcı**, Kadir, Yeni Sosyal Güvenlik Kurumunun İşleyiş Tarzı ve Üstlendiği Yeni Görevler, TİSK İşveren, C.44, S.8, Mayıs 2006, s.34.

¹⁸ **Şakar**, Müjdat, SSK'lıların Adı 4/a'lı Oldu, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006, s.99 vd.; **Şakar**, Müjdat, Kazanılmış Haklar Bağlamında Uzun Vadeli Sigortalar ve 5510 Sayılı Yasa Uygulamasında Çıkacak Sorunlar, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler Sempozyumu 26-27.01.2007, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2007, s.121-131; **Şakar**, Müjdat, Kazanılmış Haklar Bakımından Yeni Mevzuat, Yeni Düzenlemeler Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Mevzuatı Semineri 29-30 Kasım 2006, Kamu-İş, Ankara 2007, s.193-205.

¹⁹ **Alper**, Yusuf, Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Arayışları, Türk-İş, S.362, Temmuz-Ağustos 2004, s.33 vd.; **Alper**, Yusuf, Sosyal Güvenlik Yasa Tasarılarının Değerlendirilmesi, Sosyal Güvenlik Yasa Tasarılarının Değerlendirilmesi Semineri 22 Şubat 2005, TİSK Yayın No:256, Ankara 2005, s.33 vd.; **Alper**, Yusuf, Türk Emeklilik Sisteminde Reform, MESS Mercek, Ocak 2005, s.121 vd.; **Alper**, Yusuf, Sosyal Güvenlik Sistemimizde Reform: Temel Esaslar ve Tartışmalar, TİSK İşveren, C.44, S.2, Kasım 2005, s.54 vd.; **Alper**, Yusuf, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İle İşverene Getirilen Yükümlülükler, TİSK İşveren, C.44, S.8, Mayıs 2006, s.30; **Alper**, Yusuf, Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform: Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve Kurumsal Değerlendirme Analizi, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006, s.41; **Alper**, Yusuf, Sosyal Güvenliğin Finansmanı/Primler, Yeni Düzenlemeler Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Mevzuatı Semineri 29-30 Kasım 2006, Kamu-İş, Ankara 2007, s.225 vd.

Ekmekçi'ye göre, sosyal güvenliğe ilişkin kanunlar herkesi ilgilendiren kanunlardır. Dolayısıyla herkesi ilgilendiren bir reform için, zaman sıkıntısı bulunduğu gerekçesi ileri sürülemez. Zaman yetersizliği söz konusu ise reform daha sonra yapılmalıdır²⁰.

Caniklioğlu'na göre, böylesine önemli görevi olan bu sistemde reform yapmak, uzun, kapsamlı, katılımcı ve titiz bir süreci gerektirir. Oysa Türkiye'de yaşanan süreç belirtilen niteliklerden çok uzaktır²¹.

Akın'a göre, tek çatıdan kasıt, tüm sosyal güvenlik kurumlarının yeni oluşturulacak bir kurum bünyesinde toplanması mıdır, yoksa tek çatı ortak normların oluşturduğu bir tek çatı mıdır. Bir başka deyişle tek çatı sosyal güvenlik kurumları arasında norm birliği olarak mı anlaşılmalıdır. Tek çatı anlayışının, tek kurumda toplanmaktan, norm birliği oluşturmaya doğru kaydığı söylenebilir²².

II- GENEL SAĞLIK SİGORTASI KAVRAMI

Genel sağlık sigortası, "kişilerin ekonomik gücüne ve isteğine bakılmaksızın, ortaya çıkacak hastalık riskine karşı, toplumun bütün fertlerinin sağlık hizmetlerinden eşit, ulaşılabilir ve etkin bir şekilde faydalanmasını hedefleyen sağlık sigortası sistemi"²³ şeklinde tanımlanmaktadır²⁴. Ancak

²⁰ **Ekmekçi**, Ömer, Emeklilik Sigortası Kanunu Tasarısı Taslağı Üzerine, Toprak İşveren, S.65, Mart 2005, s.9-14; **Ekmekçi**, Ömer, 5510 Sayılı Yasada Prim Sistemi, Prime Esas Ücret ve Prim Tahsilatındaki Sorunlar, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler Sempozyumu 26-27.01.2007, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2007, s.57 vd.

²¹ **Caniklioğlu**, Nurşen, Kısa Vadeli Sigorta Kolları Açısından Yeni Mevzuatın Getirdiği Değişiklikler, Yeni Düzenlemeler Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Mevzuatı Semineri 29-30 Kasım 2006, Kamu-İş, Ankara 2007, s.59 vd.; **Caniklioğlu**, Nurşen, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Tasarısına Göre Sosyal Sigorta Hak ve Yükümlülükleri, İş Hukukuna ve Sosyal Güvenlik Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri Semineri 10-11 Haziran 2005, İstanbul Barosu-Galatasaray Üniversitesi, İstanbul 2006, s.151-152; **Caniklioğlu**, Nurşen, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri, Çalışma ve Toplum, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Sempozyumu Özel Sayı, 2006/1, s.50-51; **Caniklioğlu**, Nurşen, Kısa Vadeli Sigortalar Bağlamında 5510 Sayılı Yasa Uygulaması ve Çıkacak Sorunlar, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler Sempozyumu 26-27.01.2007, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2007, s.66 vd.

²² **Akın**, Tek Çatı, s.63.

²³ **T.C. Başbakanlık**, Beyaz Kitap, s.266.

kavram her zaman içerik olarak aynı şeyi ifade etmemektedir. Başka bir deyişle içeriği kesin olmayan bir kavramdır²⁵.

Genel sağlık sigortasının kişi ve konu bakımından farklı içeriği olabileceği gibi yöntem bakımından da ülkelere göre farklılıklar olabilir. Kavrama lafzi olarak bakıldığında “sigorta” tekniğinin kullanılması gerektiği gibi bir sonuç çıkmaktadır. Ancak aynı kavram altında ulusal sağlık hizmetini uygulayan ülkeler de olabilmektedir. Yine “sigorta” ifadesinden de sosyal sigorta mı yoksa özel sigorta mı olduğu anlaşılamamaktadır²⁶.

Sonuç olarak “genel sağlık sigortası” içeriği açısından sistemi uygulayan ülkeye göre yöntem ve kapsam (kişi ve konu açısından) bakımından farklılıklar arz edebilmektedir. Bunun yanında kavram olarak genel sağlık sigortasını kullanmayıp da içerik olarak yukarıda belirtilen şekilde kapsama sahip bir sağlık sistemini uygulayan ülkeler de mevcuttur. Dolayısıyla “Genel Sağlık Sigortası” ifadesinden bütün unsurlarıyla tek bir sistem anlaşılmamalıdır.

IV- TÜRK HUKUKUNDA GENEL SAĞLIK SİGORTASI

A- GENEL OLARAK

Sağlık sigortasının tüm nüfusu kapsamı ve Genel Sağlık Sigortası sisteminin kurulması ise bugüne gelinceye kadar²⁷ gerçekleştirilememiştir. Bununla birlikte Genel Sağlık Sigortasını hayata geçirmek için Beş Yıllık Kalkınma Planlarında konuya yer verilmiş, hedefler konulmuş; yine çeşitli

²⁴ “Genel Sağlık Sigortası” kavramı Tomanbay’ın sosyal çalışma sözlüğünde, “Sağlık hizmetlerinin hem çeşitlilik hem de yaygınlık bakımından geliştirilerek tüm yurttaşların sağlıklarının sigorta kapsamında güvence altına alındığı dizge” olarak tanımlanmıştır. Bkz. **Tomanbay**, İlhan, Sosyal Çalışma Sözlüğü, Ankara 1999, s.100.

²⁵ **Sözer**, Ali Nazım, Genel Sağlık Sigortası: Reform Mu Deform Mu?, Yeni Düzenlemeler Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Mevzuatı Semineri 29-30 Kasım 2006, Kamu-İş, Ankara 2007, s.124.

²⁶ **Sözer**, Genel Sağlık Sigortası, s.125.

²⁷ Sağlık sektöründe reform hareketlerinin başlangıcı 1980’li yılların sonuna rastlarmaktaysa da, bu hareketin başlangıç noktası 24 Ocak 1980 kararlarıyla başlayan hızlı liberalleşme politikalarına uzanmaktadır. Bkz. **Soyer**, Polat, Darbe, Liberalizasyon ve Sağlık, Türkiye Fotoğrafi (1980-1995), Ekim 1996, s.8; **Sargutan**, Erdal, Türk Sağlık Politikası, Ankara 1996, s.2 vd.; **Serin**, s.140.

tariflerde farklı çalışmalar yapılmış²⁸, bu çalışmalardan bazıları düşünce aşamasını geçememiş, bazıları en fazla taslak haline getirilebilmiş, bazıları ise Meclis'e sunulduğu halde kanunlaşmamıştır²⁹.

Konumuz genel sağlık sigortasını düzenleyen Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile ilgili olmakla birlikte birbiriyle yakın bağlantısı olan reform çalışmaları dört ana bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenlerden ilki, nüfusun tümüne hakkaniyete uygun, eşit, koruyucu ve tedavi edici kaliteli sağlık hizmeti sunumunu finanse etmeyi amaçlayan Genel Sağlık Sigortası'nın³⁰ oluşturulmasıdır³¹. İkincisi, sağlık dışındaki kısa ve uzun vadeli sigorta kollarının yer aldığı tek bir emeklilik sigortası rejiminin kurulmasıdır. Üçüncüsü, halen dağınık bir halde yürütülen primsiz ödemeler ve sosyal yardımların toplulaştırılarak objektif yararlanma ölçütlerine dayalı, tüm muhtaç kesimlerin erişebileceği bir sistemin temin edilmesidir. Dördüncü ve son bileşen ise, yukarıda anılan üç temel işleve ilişkin hizmetlerin çağdaş, etkin ve vatandaşlarımızın günlük hayatını kolaylaştıracak şekilde sunulmasına olanak sağlayacak yeni bir kurumsal yapının oluşturulmasıdır.

Sosyal Güvenlik Reformu kapsamında hazırlanan 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu 20 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir³². 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ise 16 Haziran 2006

²⁸ Genel sağlık sigortasının gerekliliği üzerine 1990 yılında ortaya çıkan görüşler için bkz. **Üçışık**, Fehim, Türkiye'de Genel Sağlık Sigortasının Kurulması, Argumentum, S.1, Ağustos 1990, s.1-4.

²⁹ **Sözer**, Ali Nazım, Sağlıkta Dönüşüm Projesi ve Genel Sağlık Sigortası, TİSK Akademi, C.1, S.1, 2006, s.47; **Serin**, İlhan, Genel Sağlık Sigortası ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, İstanbul 2004, s.140.

³⁰ Rekabet şartları altında sağlık hizmetlerinde iyileşme amaçlayan sistemin, kısa vadede kişiler için her zaman bu sonucu doğurmayabileceği ileri sürülmektedir. Bkz. **Alper**, Yusuf, Genel Sağlık Sigortasına Geçiş, SSK Mensuplarının Daha İyi Sağlık Hizmetleri Alması Anlamına Gelmeyebilir, İşveren, Ocak 2004, s.24 vd.; Kurulacak yeni sağlık sistemi, bireylerin istedikleri kalitede hizmet sağlanabilirse, %1'ler düzeyindeki özel sağlık sigortacılığı daha da gerileyecektir. Bkz. **Su**, Mustafa, Özel Sağlık Sigortası Sistemine Giren Kişilerin Sayısında Önemli Bir Düşüş Olacaktır, TİSK İşveren, Ocak 2004, s.22.

³¹ **Çelik**, Hüseyin, GSS İle Getirilen Yenilikler, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006, s.162; Aynı yönde, bkz. **Toptaş**, Ali, Sosyal Güvenlikte Tek Çatı, Türk Harb-İş, S.221, Haziran 2006, s.7; **Özsarı**, Haluk, Ülkemizde Genel Sağlık Sigortası Süreci, TİSK İşveren, C.43, S.4-5-6, Ocak/Şubat/Mart 2005, s.70-71.

³² R.G., 20.5.2006, 26173.

tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmış³³, yürürlük tarihi 1.1.2007 olarak belirlenmiş (m.108) ancak, Anayasa Mahkemesinin 15 Aralık 2006 tarihinde bazı maddelerinin iptali yönünde verdiği karar³⁴ üzerine Kanun'un yürürlük tarihi 2007 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'na (5565 sayılı Kanun)³⁵ konulan bir hükümlerle (m.30/4) önce 1 Temmuz 2007'ye ertelenmiş, daha sonra TBMM'de kabul edilen 5655 sayılı Kanun³⁶ ile 1 Ocak 2008 olarak değiştirilmiştir³⁷. 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihi, son olarak 2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa (5724 sayılı Kanun)³⁸ konulan bir hükümlerle (m.28) 1 Haziran 2008 olarak tespit edilmiştir. Primsiz Ödemeler Kanun Tasarısı ise henüz Meclise sunulmamıştır³⁹.

5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinin üç kez değiştirilmesi kanundan beklenen faydayı azalttığı söylenebilir. Ayrıca birbiriyle yakından ilgili kanunların aynı tarihte yürürlüğe girmesi daha doğru olacaktır.

B-KAPSAM

1) Genel Olarak

Sigortalı kavramı Kanunun 3. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre, sigortalı, kısa ve/veya uzun vadeli sigorta kolları bakımından adına prim ödenmesi gereken veya kendi adına prim ödemesi gereken kişiyi ifade eder (m.3/6). Tanımda geçen kısa vadeli sigorta kolları, iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigorta kollarını; uzun vadeli sigorta kolları ise malullük, yaşlılık ve ölüm sigorta kollarını ifade etmektedir (m.3/4,5). Söz konusu sigorta kollarının tümü sosyal sigortalar olarak tanımlanmıştır (m.3/3). Bu durum

³³ RG., 16.6.2006, 26200.

³⁴ AYM., 15.12.2006, E. 2006/111, K. 2006/112, RG., 30.12.2006, 26392 (5.Mük.).

³⁵ RG., 29.12.2006, 26391 (Mük.)

³⁶ RG., 20.5.2007, 26527.

³⁷ 5510 sayılı Kanunun yürürlüğünün ertelenmesi, taraflara tekrar düşünme ve gerekli düzeltmeleri yapma fırsatını vermiştir. Bkz. **Yorgun**, Sayım, 5510 Sayılı Kanun'un Tekrar Ertelenmesine İlişkin Gerekçeler Kamuoyu İle Paylaşılmalıdır, Norm ve Standart Birliğinden Taviz Verilmeyeceği İlan Edilmelidir, TİSK İşveren, C.46, S.1, Ekim 2007, s.42.

³⁸ RG., 28.12.2007, 26740.

³⁹ Sosyal güvenlik sisteminin bir bütün olduğu dikkate alınırsa birbiriyle yakından ilgili Kanunların farklı zamanlarda yürürlüğe girmesi kargaşa meydana getirecektir. Bkz. **Okur**, Ali Rıza/**Laçiner**, Hediye, Reform Sonrasında Yaşlılık Aylığı Koşulları, Tes-İş, S.2006/3, Kasım 2006, s.74.

karşısında anılan sigortalardan yararlananlar sosyal sigorta sigortalısı olarak ifade edilebilir⁴⁰.

Kanunun 3/4 hükmünde yer verilen kısa vadeli sigorta kolları tanımında geçen “*hastalık sigortası*” ifadesi, bu adı taşıyan sigortanın Kanunda bulunmaması karşısında karışıklık meydana getirmiştir. Ancak ifade, hastalığın sebep olduğu gelir kaybının telafisini sağlayan yardımları ifade etmek için kullanılmıştır. Nitekim Kanunun 15. maddesinde hastalığın, iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğe sebep olan halleri kapsadığı belirtilmekte ve 16. maddede de bu hallerde sağlanacak haklara işaret edilmektedir. Söz konusu haklar ise sadece parasal niteliktedir. Buna karşılık sağlık sigortası, sigortalı ile bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlıklı kalmalarını, iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık sebebiyle hastalanmaları halinde tedavilerini, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlamak amacıyla sağlık hizmetleri sunmaktadır. Dolayısıyla hastalık sigortası yardımı, hastalık nedeniyle ortaya çıkan gelir kaybını 16. maddedeki araçlarla telafi edilmesini ifade etmektedir⁴¹.

Bugüne kadar uygulanan sosyal güvenlik kanunlarında hastalık (sağlık) yardımları, sigortalı olmanın sonucu olarak sağlanmaktadır. Ancak 5510 sayılı Kanun, kısa ve uzun vadeli sigorta kollarından, yani sosyal sigorta sigortalılığından tamamen bağımsız olarak genel sağlık sigortalısı kavramını getirmektedir. Kanuna göre, genel sağlık sigortasından sağlanacak sağlık hizmetlerinden ve diğer haklardan yararlanmak, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler için bir hak, kurum için ise bu hizmet, bir yükümlülüktür (m.3/8, m.62/1). Kanunun, tasarı halindeki, metninde sadece hakların sağlanmasından söz edilirken, son halinde hakların finansmanının

⁴⁰ **Akın**, Levent, Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı Sonrasında Sigortalılığın Kapsamı ve Primli Rejimle Bağdaşması, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler Sempozyumu, 26-27.01.2007, Sosyal Güvenlik Hukuku Yasalar Gerçekler, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2007, s.23-24; **Akın**, Levent, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısının Kişiler Açısından Kapsamında Yeni Gelişmeler, Çalışma ve Toplum, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Sempozyumu Özel Sayı, S.8, 2006/1, s.29.

⁴¹ **Akın**, Levent, Sigortalılık Kavramı Açısından Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısının Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.54, S.2, Ankara 2005, s.46; **Akın**, Sigortalılığın Kapsamı, s.23-24.

sağlanmasından söz edilmesi, Sosyal Güvenlik Kurumunun amaçlanan görevini belirlemek açısından daha açıklayıcı olmuştur⁴².

2) Sigortalı Sayılanlar

Kanunun Genel Sağlık Sigortasına ilişkin hükümlerinin uygulanacağı kişiler, başka bir ifade ile Genel Sağlık Sigortasının kişi bakımından kapsamı belirlenirken, toplumun hemen hemen tamamının kapsam içine alınmaya çalışıldığı görülmektedir⁴³. Genel bir ifade ile Genel Sağlık Sigortası tarafından sağlanan sağlık hizmetlerinden ve diğer haklardan genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler yararlanır. Kanunun genel sağlık sigortası bakımından kapsama girebilmenin temel ve ön şartı kişinin yerleşim yerinin Türkiye olmasıdır (m.60/1)⁴⁴. Dolayısıyla yerleşim yeri Türkiye olmayan bir kişi diğer şartları sağlasa bile Kanunun kapsamı dışında kalmaktadır. Buna göre, Genel Sağlık Sigortası kapsamında yer alan kişiler şunlardır: iş sözleşmesi ile çalışanlar, kamu idarelerinde çalışanlar, bağımsız çalışanlar ile köy ve mahalle muhtarları, isteğe bağlı sigortalı olanlar, düşük gelir sahipleri, vatansızlar ve sığınmacılar, 7) 2022 sayılı Kanuna göre aylık alanlar, şeref aylığı alanlar, vatani hizmet tertibinden aylık alanlar, nakdi tazminat ve aylık alanlar, ücretsiz olarak bakılan, korunan ve rehabilite edilenler, harp malullüğü ve terör mağduru aylığı alanlar, geçici köy korucuları, işsizlik ödeneği alanlar, kısa çalışma ödeneği alanlar, sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir veya aylık alanlar, oturma izni almış yabancılar, iş kaybı tazminatı alanlar, Dünya olimpiyat ve Avrupa şampiyonluğu kazanmış kişiler, başka bir ülkede sağlık sigortasından yararlanma hakkı bulunmayanlar.

⁴² **Akın**, Sigortalılığın Kapsamı, s.38; Aynı yönde bkz., **Teksöz**, A.Tuncay, Sosyal Güvenlik Reformu, TİSK İşveren, C.43, S.4-5-6, Ocak/Şubat/Mart 2005, s.68.

⁴³ **Gerek**, Nüvit, Sosyal Güvenlik Reformu Mu Yoksa Sosyal Güvenlik Çıkmazı Mı?, Tühis, C.19, S.6, Kasım 2005, s.2; Aynı yönde, **Pekten**, Ali, Genel Sağlık Sigortası Sistemi ve Getirdiği Yenilikler, Sayıştay Dergisi, S.61, Nisan-Haziran 2006, s.120; **Sözer**, Düzenlemeler, s.1180-1181; **Sözer**, Sağlıkta Dönüşüm, s.49-50.

⁴⁴ Kanunun 60. maddesi “genel sağlık sigortalısı sayılanlar”ı düzenlemektedir. Ancak başlangıçta bağımsız olan Sosyal Sigortalar Kanunu ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu sonradan birleştirilince, iç atıflar yoğunluk kazanmış, bazı konularda tekrardan kaçınmak amacıyla ilgili hükümlere gönderme yapmakla yetinilmiştir. Bu yöntem, tekrarları önlemekle birlikte, maddenin ağırlaşmasına, anlaşılmasının güçleşmesine, kapsamdaki sigortalıların numara ile anılmasına neden olmuştur. (İşçi 4/a’lı, memur 4/c’li, bağımsız çalışan 4/b’li). Bkz. **Okur**, Sosyal Güvenlik Reformu, s.1291 vd.; **Okur**, Genel Sağlık Sigortası, s.133; Aynı yönde bkz. **Şakar**, SSK’lıların Adı, s.87; **Akın**, Yeni Gelişmeler, s.33 vd.

3) Sigortalı Sayılmayanlar

Kanun genel sağlık sigortası açısından kapsamda olanları ayrı ayrı belirttikten sonra, kapsam dışında kalanlara da ayrıca yer vermiştir (m.60/III). Burada da sigortalılık kavramında olduğu gibi, ayrıca düzenleme yapılmıştır.

Kanunun 60/I,II maddelerinde genel sağlık sigortası bakımından sigortalı sayılanlar sayılmış, 60/III hükmünde ise genel sağlık sigortası açısından sigortalı sayılmayanlar açıkça sayılarak veya 6. maddenin bazı fıkralarına gönderme yapılarak düzenlenmiştir⁴⁵.

Genel sağlık sigortalısı veya genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi sayılmayanlar Kanunun 60/III hükmünde 8 grup halinde düzenlenmiştir. Hüküm, oldukça karmaşık bir biçimde sunulmuştur. Genel sağlık sigortalısı sayılmayanların bir kısmı ilgili hükümde açıkça sayılarak ifade edilmiş, bir kısmı için 6. maddenin d,e ve 1 bentlerine gönderme yapılmış, göndermeye rağmen bir kısmı (1) bendinde tekrarlanarak III. fıkrada da yer almış, bir kısmı için de bir yıldan kısa süreyle Türkiye’de yerleşik olma” koşulu aranmıştır⁴⁶. Buna göre genel sağlık sigortası kapsamında sigortalı sayılmayanlar şunlardır: askerlik hizmetlerini er ve erbaş olarak yapmakta olanlar (m.60/III, m.6/d), yedek subay okulu öğrencileri (m.60/III ve m.6/d), yabancı ülkedeki kuruluş adına ve hesabına Türkiye’ye gönderilen ve yabancı ülkede sigortalı olduğunu belgeleyenler (m.60/III ve m.6/e), Türkiye’de kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan yurtdışında ikamet eden ve o ülke sosyal güvenlik mevzuatına tabi olanlar (m.60/III ve m.6/e)⁴⁷, Kamu idarelerinin dış temsilciliklerinde çalışanlardan, sürekli ikamet izni olup bu ülke vatandaşlığına da sahip olan sözleşmeli personelden, bulunduğu ülkede sigortalı olduğunu belgeleyenler veya bu ülkelerde uluslararası sosyal güvenlik sözleşmeleri gereğince zorunlu sigortalı olanlar (m.60/III ve m.6/1)^{48,49}, oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından, yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olmayan ve Türkiye’de bir yıldan az bir süre için yerleşik durumda

⁴⁵ **Okur**, Genel Sağlık Sigortası, s.135.

⁴⁶ **Okur**, Genel Sağlık Sigortası, s.135-136.

⁴⁷ Bu hüküm kapsamına girenler hem m.60/III’de hem de m.6/1’ye gönderme yapınca, fıkra içinde bunların ayrıca tekrarlanmasına gerek yoktu. Bkz. **Okur**, Genel Sağlık Sigortası, s.176.

⁴⁸ Bu fıkra kapsamına girenler hem m.60/III’de hem de m.6/1’de ayrı ayrı düzenlenmiştir. Oysa m.60/III’ün başında, m.6/1’ye gönderme yapınca, fıkra içinde bunların ayrıca tekrarlanmasına gerek yoktu. Bkz. **Okur**, Genel Sağlık Sigortası, s.176.

⁴⁹ Söz konusu hükmün değişiklik taslağı ile metinden çıkarılması öngörülmüştür.

olanlar (m.60/III), ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde bulunan hükümlü ve tutuklular (m.60/III), 5510 sayılı Kanun veya daha önceki sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir veya aylık bağlanmış olan kişiler, mülga 2147 sayılı⁵⁰ ve 3201 sayılı⁵¹ Kanunlara göre borçlanarak aylık bağlanan kişilerden ise Türkiye’de ikamet etmeyenler⁵² genel sağlık sigortası kapsamı dışındadırlar.

C- SAĞLIK HİZMETLERİNDEN YARARLANMA ŞARTLARI

1) Genel Olarak

5510 sayılı Kanun kapsamında genel sağlık sigortasından sağlanacak sağlık hizmetlerinden ve diğer haklardan yararlanmak, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler için bir hak, Kurum için ise bu hizmet ve hakların finansmanını sağlamak bir yükümlülüktür. Sağlık hizmetlerinden ve diğer haklardan genel sağlık sigortalısı ile bakmakla yükümlü olduğu kişiler yararlandırılır. Kapsamdaki kişilere sağlanacak sağlık hizmetleri ve diğer haklar ile kişilerden alınan primlerin tutarı arasında ilişki kurulamaz (m.62).

2) Bekleme Süresi ve Prim Ödeme

Kural olarak, genel sağlık sigortası kapsamında sağlık hizmetinden yararlanmak için (kendilerine gelir ve aylık bağlanmış olanlar hariç), “*genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin, sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihten önceki son bir yıl içinde toplam 30 gün genel sağlık sigortası prim ödeme gün sayısının olması*” gerekir (m.67/I-a).

Kanunun düzenlemesinden sağlık hizmetinden yararlanmak için başvurudan önceki bir yıl içinde 30 günlük prim koşulunun arandığı açıktır. Ancak Kanun bunu anlatmak için “*son bir yıl içinde*” ifadesini kullanmıştır. Başvurudan önceki bir yıl dendiikten sonra tekrar “son” kelimesini kullanmak anlamsızdır. Dolayısıyla burada “son” sözcüğünün ifadeye herhangi bir katkısı bulunmamaktadır. Yine prim koşulunu yerine getirecek olanlar belirtilirken “*genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler*” denmiştir. Prim ödemekle yükümlü olan sadece genel sağlık sigortalısıdır. Bakmakla yükümlü olduğu kişiler zaten sigortalı üzerinden sağlık yardımı almaktadır. Kanun koyucunun kastının da aynı olduğunu düşünsek dahi maddenin lafzından hem sigortalı, hem de bakmakla yükümlü olduğu kişilerin ayrı ayrı bu şartı yerine

⁵⁰ 30.5.1978 tarihli ve 2147 sayılı Kanun 3201 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.

⁵¹ 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun, RG., 22.5.1985, 18761.

⁵² Bu hüküm değişiklik taslağı ile Kanuna eklenmiştir.

getirmesi gibi bir sonuç çıkmaktadır ki bu da yanlış anlamalara yol açabilecek niteliktedir⁵³.

Kanunun 67. maddesinde temel kuralın yanında prim ödeme yükümlülüğü aranmayacak kişi ve durumlar da belirtilmiştir. Buna göre, a) 18 yaşından küçük olan kişiler, b) Tıbbi açıdan başkasının bakımına muhtaç durumda olanlar, c) Durumu acil olanlar, d) İş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle sağlık yardımı isteyenler, e) Bildirimi zorunlu bulaşıcı hastalıklara yakalanmış olanlar, e) Koruyucu sağlık hizmetlerinden yararlanacak olanlar, f) Analık halinde sağlık hizmeti alacak olanlar, g) Doğal afet ve savaş hallerinde sağlık hizmeti alacak olanlar, h) Grev ve lokavt hallerinde sağlık yardımı alacak olanlar Kanundaki 30 gün genel sağlık sigortası primi ödeme koşulundan muaftır (m.67/I).

Yukarıda sayılan istisnalar dışında genel sağlık sigortalısının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlanan yardımlardan yararlanabilmeleri için sigortalının, sağlık hizmet sunucusuna başvurudan önceki bir yıl içinde 30 gün genel sağlık sigortası prim gün sayısının bulunması yeterlidir. Bunun dışında Kuruma prim borcu olmama gibi bir şart aranmamaktadır. Ancak, Kanunun 67/I-b hükmünde, belirtilen bazı sigortalı grupları için prim borcu olmama şartı da aranmaktadır. Buna göre, a) Köy ve mahalle muhtarları ile bağımsız çalışanlar, b) İsteğe bağlı sigortalılar, c) Oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından, yabancı bir ülke mevzuatına göre sigortalı olmayanlar, d) Genel sağlık sigortası kapsamında sayılmamakla birlikte başka bir ülkede sağlık sigortasından yararlanma hakkı olmayan vatandaşların sağlık yardımlarından yararlanmaları, hem 30 günlük prim ödeme hem de kısa vadeli, uzun vadeli ve genel sağlık sigortası prim borcu bulunmama şartına bağlıdır.

3) Kimlik Belgesinin Gösterilmesi

Genel sağlık sigortalısının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlık hizmetlerinden ve diğer yardımlardan yararlanabilmeleri için, sağlık hizmet sunucularına kimlik göstermeleri gerekmektedir. Kanunda (m.67/II) kimlik bildiriminde kullanılacak belgeler sınırlı biçimde sayılmıştır. Dolayısıyla sayılanlar dışında başka bir belge kabul edilmeyecektir. Buna göre kimlik bildirimini, nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, evlenme cüzdanı, pasaport ve Kurum tarafından verilen resimli sağlık kartı ile yapılabilecektir.

Sağlık birimlerine başvuru anında istenecek olan kimlik bildirimini, acil hallerde, acil halin sona ermesinden sonra da yerine getirilebilecektir (m.67/II).

⁵³ **Okur**, Genel Sağlık Sigortası, s.152; **Sözer**, Sağlıkta Dönüşüm, s.50.

4) Katılım Payı Ödenmesi

Kanunun sağlık hizmetlerinden yararlanma şartları başlıklı 67. maddesinde katılım payı⁵⁴ düzenlenmemiştir. Kanunun 68 ve 69. maddelerinde düzenlenen katılım payı diğer şartlardan farklı olarak hizmet alımı için başvururken değil, hizmet gerçekleştikten sonra yerine getirilecek bir yükümlülüktür.

Sağlık hizmetlerinden yararlananların ödemekle yükümlü oldukları katılım payları, özel sigorta şirketleri tarafından teminat veya ödeme konusu yapılamaz (m.98/II). Kanundaki bu düzenleme karşısında özel sağlık sigortası kapsamına alınabilecek kısıtlı bir alan kalmaktadır. Buna göre özel sağlık sigortası yaptırılabilir durumlar şunlardır⁵⁵: a) Otelcilik hizmetleri farkları, b) Öğretim üyesi, servis şefi veya Kurum ile sözleşme yapmayan doktor ve sağlık birimlerinin fiyat farkları, c) Kullanılan malzemede, ameliyat tekniklerinde tanımlanmış standardın dışındaki talepler, d) Kurum tarafından açıklanacak negatif listedeki ilaçlar, e) Sevk zincirine uyulmaması durumları.

a) Katılım Payı Ödenecek Durumlar

Kanunun 68. maddesinde katılım payı beş ayrı durumda öngörülmüştür. Bunlar: a) Ayakta tedavide hekim ve diş hekimi muayenesinde, b) Ortez, protez, iyileştirme araç ve gereçleri için, c) Ayakta tedavide sağlanan ilaçlar, d) Yardımcı üreme yöntemi uygulaması, e) Yatan hastaların tedavi bedelleri⁵⁶.

b) Katılım Payı Alınmayacak Durumlar

Kanunun 68. maddesinde belirtilen ve katılım payı ödenmesi gereken hallerde 69. maddeyle istisnalar getirilmiştir. Kanun hükmüne göre, katılım payı alınmayacak sağlık hizmetleri ve kişiler şunlardır:

a) Katılım payı alınmayacak sağlık hizmetleri: İş kazası ile meslek hastalığı halleri ile askerî tatbikat ve manevralarda sağlanan sağlık hizmetleri, doğal afetler ve savaş hali nedeniyle sağlanan sağlık hizmetleri, aile hekimi

⁵⁴ 5510 sayılı Kanunda (m.3/26) katılım payı, sağlık hizmetlerinden yararlanabilmek için, genel sağlık sigortalısı veya bakmakla yükümlü olduğu kişiler tarafından ödenecek tutar olarak tanımlanmıştır.

⁵⁵ **Zakaryan**, Kaspar, Genel Sağlık Sigortası Yasa Taslağına Özel Sağlık Sigortaları Açısından Bir Bakış, Toprak İşveren, Mart 2005, s.16; **Dayanıklı**, Murat, Sosyal Güvenlik Reformu Çerçevesinde Genel Sağlık Sigortası Düzenlemesi, TİSK İşveren, C.44, S.8, Mayıs 2006, s.40.

⁵⁶ Değişiklik taslağı ile (m.68) katılım payı alınacak haller arasına dahil edilmesi öngörülmüştür.

muayeneleri ve kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri, sağlık raporu ile belgelendirilmek şartıyla; Kurumca belirlenen kronik hastalıklar, organ nakli, doku ve kök hücre nakli, hayati önemdeki ortez, protez, iyileştirme araç ve gereçlerini sağlama ve kontrol muayeneleri nedeniyle verilen sağlık hizmetlerinden katılım payı alınmayacaktır.

b) Katılım payı alınmayacak kişiler: Şeref aylığı alanlar ile bunların eşleri⁵⁷, vatani hizmet aylığı alanlar, nakdi tazminat ve aylık alanlar, ücretsiz olarak koruma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlananlar, harp malullüğü aylığı alanlar, terörle mücadele nedeniyle yardıma hak kazananlar katılım payı ödemeksizin sağlık hizmetlerinden yararlanabileceklerdir.

D-SAĞLANAN SAĞLIK HİZMETLERİ VE DİĞER HAKLAR

1) Sağlık Hizmetleri

a) Genel Sağlık Sigortası Kapsamındaki Hizmetler

5510 sayılı Kanununun 63. maddesinde “genel sağlık sigortalısının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlıklı kalmalarını; hastalanmaları halinde sağlıklarını kazanmalarını; iş kazası ile meslek hastalığı, hastalık ve analık sonucu tıbben gerekli görülen sağlık hizmetlerinin karşılanmasını, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını temin etmek amacıyla Kurumca finansmanı sağlanacak sağlık hizmetleri” öngörülmüştür.

aa) Koruyucu Sağlık Hizmetleri

Koruyucu sağlık hizmetleri genel sağlık sigortası kapsamında verilen hizmetlerin en önemlisidir denilebilir. Sigorta açısından önemli olan kişinin hastalığa yakalanmamasıdır. Genel olarak kişilerin sağlıklı kalmalarına başka bir ifadeyle hastalanmaya engel olacak tüm sağlık hizmetleri bu kapsamda değerlendirilebilir. Genel sağlık sigortasının temel hedefi de zaten, hastalığa engel olacak koruyucu sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılmasıdır⁵⁸.

bb) Hastalık Halinde Sağlık Yardımı

Genel sağlık sigortasının temel amacı kişinin hastalanmasını engellemek ve bu yönde hizmetler sunmak olsa da bireyler koruyucu sağlık hizmetlerine rağmen hastalanmışlarsa bu durumda Kanunun 63/b hükmündeki sağlık yardımları devreye girer. Buna göre kapsama giren ve hastalık halinde ayakta veya yatarak verilecek sağlık hizmetleri şunlardır: a) Hekim tarafından yapılacak klinik muayene, b) Hekimin gerekli görmesi halinde teşhis için laboratuvar tetkik ve tahlilleri, c) Diğer tanı yöntemleri (röntgen, ultrason,

⁵⁷ Değişiklik taslağı (m.69) ile, şeref aylığı alan kişilerin eşlerinin de katılım payı alınmayacak kişiler arasına dahil edilmesi öngörülmüştür.

⁵⁸ **T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı**, Türkiye’de Yeni Bir Sosyal Güvenlik Sistemine Doğru, Ankara 2006, s.23.

tomografi gibi tetkikler), d)Teşhise bağlı olarak gereken tıbbi müdahaleler ve tedavileri, e) Hasta takibi ve rehabilitasyon hizmetleri, f) Organ, doku ve hücre nakli işlemleri, g) Hücre tedavisi, h) Hekim kararıyla, sağlık meslek mensuplarınca yapılacak tıbbi bakım ve tedaviler.

cc) Analık Halinde Sağlık Yardımı

aaa) Genel Olarak

Analık⁵⁹ halinden neyin anlaşılması gerektiği 5510 sayılı Kanunda şu şekilde ifade edilmiştir: “*Sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve özürülük halleri analık hali kabul edilir*”(m.15/II)⁶⁰.

Genel sağlık sigortası tarafından kapsama alınan ve analık halinde finansmanı sağlanacak sağlık hizmetleri Kanunun 63/c maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir: Analık sebebiyle ayakta veya yatarak; a) Hekim tarafından yapılacak muayene, b) Hekimin göreceği lüzum üzerine teşhis için gereken klinik muayeneler, c) Doğum, d) Laboratuvar tetkik ve tahlilleri ile diğer tanı yöntemleri, e) Konulan teşhise dayalı olarak yapılacak tıbbî müdahale ve tedaviler, f) Hasta takibi, g) Rahim tahliyesi, tıbbî sterilizasyon, h) Analık halinde acil sağlık hizmetleri, ı) İlgili kanunları gereğince sağlık meslek mensubu sayılanların hekimlerin kararı üzerine yapacakları tıbbî bakım ve tedaviler.

bbb) Yardımcı Üreme Teknikleri İle Çocuk Sahibi Olma

Genel sağlık sigortası kapsamında yukarıda sayılan sağlık hizmetleri yanında, normal yollardan çocuk sahibi olamayanlar için bazı şartlarla yardımcı

⁵⁹ İnsan neslinin devamı çocuk sahibi olmaya bağlıdır. Analık, geçici olması ve tedavi gereği yönünden hastalığa benzemektedir. Bu sebeple analık, kadının bünyesinde meydana gelen fizyolojik bir risktir. Analık ve analık sigortası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Tulukçu**, Binnur, İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Gebe ve Anne İşçilerin Korunması, Ankara 2000, s.188 vd.

⁶⁰ Değişiklik taslağında (m.15/II) ise analık hali daha isabetli bir şekilde düzenlenmiştir. Buna göre, sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, *kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve özürülük halleri analık hali kabul edilir.*

üreme teknikleri⁶¹ ile çocuk sahibi olma imkanı da sağlanmıştır. Tasarının ilk halinde olmayan bu imkan, komisyon çalışmaları sırasında Kanuna dahil edilmiştir⁶². Kanunun 63/e maddesindeki bu düzenlemeden yararlanabilmek için öncelikli şart, evli olmakla birlikte çocuk sahibi olamayan genel sağlık sigortalısı kadın veya genel sağlık sigortalısı erkeğin karısı olmaktır. Evli olmayan ve genel sağlık sigortalısı olmayanların söz konusu düzenlemeden yararlanmaları mümkün değildir.

dd) İş Kazası Ve Meslek Hastalığı Halinde Sağlık Yardımı

Kanunun 63. maddesinde genel sağlık sigortası kapsamında yer alan sağlık hizmetleri düzenlenirken iş kazası ve meslek hastalığı halinde sunulan sağlık hizmetleri ayrıca sayılmamış, hastalık halinde verilen sağlık hizmetlerine atıfta bulunulmuştur. Dolayısıyla iş kazası ve meslek hastalığı risklerinden birine muhatap olan kişi, hekim tarafından ayakta veya yatarak tedavi edilebilmekte ve hastalık halindeki diğer sağlık yardımlarına hak kazanabilmektedir. Yine bu kapsamda verilen hizmete dış tedavisi ve malzeme giderleri de dahildir⁶³.

ee) Ağız ve Diş Tedavisi

Ağız ve diş tedavisine ilişkin olarak genel sağlık sigortası kapsamında yer alan sağlık hizmetleri Kanunun 63/d hükmünde ifade edilmiştir. Buna göre kapsama giren ve ayakta veya yatarak verilen hizmetler şunlardır: a) Ağız ve diş muayenesi, b) Diş hekiminin göreceği lüzum üzerine ağız ve diş hastalıklarının teşhisi için gereken klinik muayeneler, laboratuvar tetkik ve tahlilleri ile diğer tanı yöntemleri, c) Konulan teşhise dayalı olarak yapılacak tıbbî müdahale ve tedaviler, d) Diş çekimi, e) Konservatif diş tedavisi ve kanal tedavisi, f) Hasta takibi, g) Travmaya ve onkolojik tedaviye bağlı protez uygulamaları, h) Ağız ve diş hastalıkları ile ilgili acil sağlık hizmetleri, ı) 18 yaşını doldurmamış kişilerin

⁶¹ İstemesine rağmen çocuk sahibi olamayanlarda çeşitli yöntemler uygulanmaktadır. Yapılan tetkikler sonucu belirlenen nedene yönelik çeşitli ilaç tedavileri ya da cerrahi tedavi yolu seçilebilmektedir. Bkz. **Kurt**, Resul, Sosyal Güvenlik Reformu Kanunlarının Çalışanlara Etkileri, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006, s.149.

⁶² **Okur**, Genel Sağlık Sigortası, s.141-142.

⁶³ **Sözer**, 102 Sayılı, s.165; **Sözer**, Sağlıkta Dönüşüm, s.50.

ortodontik diş tedavileri⁶⁴, i) 18 yaşını doldurmamış veya 45 yaşından gün almış kişilerin diş protezlerinin 72. maddeye göre⁶⁵ belirlenen tutarının % 50'si.

Ortodontik diş tedavilerinin sadece 18 yaşından küçükler için kapsama alınması, 18 yaşını doldurmuş ve 45 yaşından gün almamış kişilerin diş protezi ile ilgili hizmetler açısından kapsam dışına çıkarılması, yine protezle ilgili tedavide kapsamda olanlar için öngörülen katılım payının çok yüksek olması düzenlemenin eksik yönleridir.

ff) Acil Sağlık Hizmetleri

Acil sağlık hizmetleri kapsamında değerlendirilen yardımlar Kanunun 63/b hükmüyle genel sağlık sigortası kapsamına alınmıştır.

b) Yurt Dışında Tedavi

Genel sağlık sigortası kapsamında sağlanan sağlık hizmetleri kural olarak yurt içindeki sağlık hizmet sunucuları tarafından verilir. Ancak Kanunun 66. maddesiyle⁶⁶ bazı durumlarda yurt dışından da sağlık hizmeti alınabileceği ifade edilmiştir. Buna göre geçici görevle yurt dışına gönderilenler, sürekli görevle yurt dışına gönderilenler ve yurt içinde tedavisi mümkün olmayanlar için farklı şartlarla yurt dışında tedavi olma imkanı düzenlenmiştir.

c) Kapsam Dışında Kalan Hizmetler

Genel sağlık sigortası kapsamında finansmanı Kurumca sağlanmayacak olan hizmetler, Kanunun 64. maddesinde ifade edilmiştir. Ancak konunun ayrıntıları çıkarılacak yönetmeliğe bırakılmıştır. Bu kapsamda yer alan hizmetler, estetik amaçlı yapılan sağlık hizmetleri, izin veya ruhsat verilmeyen sağlık hizmetleri ve sağlık hizmeti olarak tanımlanmayan hizmetler olarak üç grup altında toplanabilir⁶⁷.

⁶⁴ Değişiklik taslağı (m.63/d) ile söz konusu tedavilerin Kanunun 72 ve 73. maddesine göre belirlenen tutarının Kurum tarafından karşılanacağı öngörülmüştür.

⁶⁵ Değişiklik taslağı ile hükme, 72. maddenin yanında 73. maddenin de eklenmesi öngörülmüştür (72 ve 73. maddeye göre şekilde).

⁶⁶ Kamu idarelerinde çalışan sigortalılar dışında 4. maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalıların geçici veya sürekli görevlendirilmesine ilişkin usûller ve süreler ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usûl ve esaslar, ilgili Bakanlıkların görüşü alınarak Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir (m.66/son).

⁶⁷ Değişiklik taslağı (m.64/c) ile, yabancıların sigortalı olmadan önceki kronik hastalıklarının da finansmanı sağlanmayacak hizmetler arasına dahil edilmesi öngörülmüştür.

F- FİNANSMAN

1) Genel Olarak

Kısa ve uzun vadeli sigortalar ile genel sağlık sigortası için, bu Kanunda öngörülen her türlü ödemeler ile yönetim giderlerini karşılamak üzere Kurum prim almak, ilgililer de prim ödemek zorundadır. Kurumca tahsil edilen genel sağlık sigortası primleri, tahsil edilmesini müteakip doğrudan Kurum bütçesinin genel sağlık sigortası kalemine aktarılır (m.79).

5510 sayılı Kanunda genel sağlık sigortası kapsamındaki hizmetlerin finansmanı için, primli sistemin gereği olarak sigortalı, işveren ve devlet açısından prim ödeme zorunluluğu öngörülmüştür. Finansmana devlet tarafından katkı yapılması sosyal güvenlik sistemi ve sosyal devlet açısından olumlu bir gelişmedir⁶⁸.

Finansmana ilişkin hükümler sadece 5510 sayılı Kanunda yer almamakta 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanununda da sistemin finansmanına ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bu anlamda Kurumun uzun dönemli finansman hedeflerinin belirlenmesi, genel yönetim giderlerinin, Kurumun yıllık toplam gelirin % 5'ini aşmaması (m.37) ve Kurumun Sayıştay denetimine tabi olması (m.1), sosyal sigortalar, genel sağlık sigortası ve primsiz ödemelerin fonlarının birleştirilememesi, bir fonda yer alan kaynakların diğer fonlara aktarılmasının mümkün olmaması (m.37) sayılabilir⁶⁹.

2) Prim Oranları

Genel sağlık sigortası primi, kısa ve/veya uzun vadeli sigorta kollarına tâbi olanlar için, hesaplanan prime esas kazancın % 12,5'idir. Bu primin % 5'i sigortalı, % 7,5'i ise işveren payıdır. Yalnızca genel sağlık sigortasına tâbi olanların genel sağlık sigortası primi, prime esas kazancın % 12'sidir (m.81/I-f).

Değişiklik taslağı (m.81) ile finansmana devlet katkısını düzenleyen hükmün değiştirilmesi öngörülmüştür. Buna göre, Devlet, Kurumun ay itibarıyla tahsil ettiği malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile genel sağlık sigortası priminin dörtte biri oranında Kuruma katkı yapar. Devlet katkısı olarak hesaplanacak tutar talep edilen tarihi takip eden 15 gün içinde Hazinece Kuruma ödenir⁷⁰.

⁶⁸ Aynı yönde bkz. **Gönencan**, Zahit, Sosyal Güvenlik Sistemimizde Reform Arayışları, TİSK İşveren, C.44, S.2, Kasım 2005, s.41; **Öztürk**, Ercüment, Sosyal Güvenlik Kurumlarında Tek Çatı Çalışmaları Üzerine, Sayıştay Dergisi, S.56, Ocak-Mart 2005, s.99; **Alper**, Primler, s.235.

⁶⁹ **Alper**, Primler, s.236-237.

⁷⁰ Tezel'e göre, devletin sistemin finansmanına katkısı şartlı ve teşvik edici olursa prim tahsilatının artırılması yönünde bir adım atılmış olur. Buna göre, işveren

Devletin sosyal güvenliğin finansmanına katılma sorumluluğundan koparılması, halk-devlet ilişkisinde önemli kopmalara neden olabilir⁷¹. Bununla birlikte, Devletin sosyal güvenlik sistemine katkısının düzeyi belirlenirken, gelişmekte olan ülkeler için önemli olan ulusal tasarruf saikini zedelemeyecek oranda olması ve diğer sosyal devlet uygulamalarına da kaynak ayrılacak şekilde olmasına dikkat edilmelidir⁷².

SONUÇ

Genel sağlık sigortası, kişilerin ekonomik gücüne ve isteğine bakılmaksızın, ortaya çıkacak hastalık riskine karşı, toplumun bütün fertlerinin sağlık hizmetlerinden eşit, ulaşılabilir ve etkin bir şekilde faydalanmasını hedefleyen sağlık sigortası sistemi şeklinde tanımlanabilir. Ancak kavram her zaman içerik olarak aynı şeyi ifade etmemektedir. Başka bir deyişle içeriği kesin olmayan bir kavramdır. Kavramdaki “genel” ifadesi tüm yurttaşları kapsama alma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Yani, çalışan veya çalışmayan herkesin asli hak sahibi olması gerekecektir. Genel sağlık sigortasının kapsamı kişiler açısından belirlenirken kavramı kullanan veya sistemi farklı şekillerde uygulayan ülkeler bulunabilir. Bazı ülkelerde kapsam vatandaşlığa göre belirlenirken, bazılarında ise ülkede yaşayan herkes kapsama alınabilmektedir. Yine “genel” ifadesine karşın nüfusun sadece bir kısmının (örneğin, sosyal sigorta kapsamında olmayanların) kapsama alınması da mümkündür. Konunun sağlık olduğu, kullanılan kavram gereği açıktır. Ancak, sağlık kavramının içeriği çok geniş olduğu için kapsama hangi hizmetlerin gireceği hususu da ülkelerin takdirine bağlıdır. Bir ülkede kapsamda olan ve finansmanı sağlanan bir hizmet başka bir ülkede kapsam dışı kalabilmektedir.

Sosyal Güvenlik Reformu kapsamında hazırlanan 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu 20 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ise 16 Haziran 2006 tarihinde yayınlanmış, yürürlük tarihi 1.1.2007 olarak belirlenmiş (m.108) ancak, Anayasa Mahkemesinin 15 Aralık 2006 tarihinde bazı maddelerinin iptali yönünde verdiği karar üzerine Kanun’un yürürlük tarihi önce 1 Temmuz 2007’ye ertelenmiş, daha sonra TBMM’de kabul edilen 5655 sayılı Kanun ile 1

veya bağımsız çalışan, prim ödemediği zaman devletin katkısından yoksun bırakılması bir yöntem olabilir. Bkz. **Tezel**, Ali, Sosyal Güvenlik Reformuna Nereden Başlanmalı, Türk Harb-İş, S.211, Aralık 2004, s.31.

⁷¹ **Koç**, Yıldırım, Sağlık ve Sosyal Güvenlik Alanındaki Düzenlemeler Türkiye’ye Büyük Zarar Verecektir, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006, s.110-111.

⁷² **Çanakçı**, H.İbrahim, Sosyal Güvenlik Reformu ve Devlet Katkısı, TİSK İşveren, C.43, S.4-5-6, Ocak/Şubat/Mart 2005, s.65.

Ocak 2008 olarak değiştirilmiştir. Son olarak 2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa konulan bir hükümlerle Kanunun yürürlük tarihi 1 Haziran 2008 olarak belirlenmiştir. Primsiz Ödemeler Kanun Tasarısı ise henüz Meclise sunulmamıştır.

Bütün vatandaşlara genel sağlık sigortası kapsamında sağlık hizmeti sunulmasına dair Kanunun memurlar yönünden Anayasaya aykırılığını anlamak güçtür. Eğer Anayasaya aykırılık var ise bütün vatandaşlar bakımından vardır. Mahkeme de buna işaret eder ve bu değerlendirilebilir. Ancak bu Kanun ile memurların ilk defa diğer vatandaşlar gibi sağlık sigortası içinde prim katkısında bulunması, diğer vatandaşlarla aynı hak ve yükümlülüklerle tabii tutulmasının Anayasaya aykırı olması anlaşılabilir.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin genel sağlık sigortası kapsamının dışına çıkarılması, sosyal güvenlik reformunun en önemli ayağı olan sağlık sisteminin, genel sağlık sigortası adını almasını da tehlikeye sokmuştu. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararından sonra kamuoyunun görüşüne sunulan Kanuna ilişkin değişiklik taslağında memur ve kamu görevlilerinin tekrar genel sağlık sigortası kapsamında yer aldığı görülmektedir. Bu durum da tüm çalışan gruplarının genel sağlık sigortası sistemi içinde yer alması iradesinin göstergesidir.

Genel sağlık sigortasının kurulmasında ve bunun memurları da içine alacak şekilde düzenlenmesinde yarar bulunmaktadır. Çünkü, çalışma şekli ve yapılan hizmetin niteliği ne olursa olsun sağlık hakkı tüm insanlar için aynı önemde geçerlidir. Dolayısıyla bu hak herkes için mümkün olduğunca eşit esaslara göre düzenlenmelidir. Sağlık, zengin-fakir, emekli-çalışan, işçi-memur, bağımsız çalışan herkes için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Sağlık hakkı ve sağlık hizmetlerinin sağlanmasında kişileri gruplara ayırmak doğru değildir. Sonuç olarak 5510 sayılı Kanunun eleştiriler doğrultusunda düzenlemeler yapılmak ve gerekli alt yapının sağlanması şartıyla yürürlüğe girmesinde genel sağlık sigortası açısından fayda görüyoruz.

KAYNAKÇA*

- Akbulak**, Sevinç/**Akbulak**, Yavuz, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yaşanan Sorunlar ve Alınması Gereken Önlemler, Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kaynak Sorunları ve Çözüm Önerileri, Ekonomik ve Mali Araştırma Yarışması, Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları, Yayın No.17, Ankara 2004.
- Akın**, Levent, Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı Sonrasında Sigortalılığın Kapsamı ve Primli Rejimle Bağdaşması, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler Sempozyumu, 26-27.01.2007, Sosyal Güvenlik Hukuku Yasalar Gerçekler, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2007 (Sigortalılığın Kapsamı).
- Akın**, Levent, Sigortalılık Kavramı Açısından Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısının Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.54, S.2, Ankara 2005 (Sigortalılık Kavramı).
- Akın**, Levent, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısının Kişiler Açısından Kapsamında Yeni Gelişmeler, Çalışma ve Toplum, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Sempozyumu Özel Sayı, S.8, 2006/1 (Yeni Gelişmeler).
- Akın**, Levent, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Tek Çatı Uygulaması Üzerine Bir Değerlendirme, Türk-İş, S.362, Temmuz-Ağustos 2004 (Tek Çatı).
- Akkaya**, Yüksel, Sosyal Güvenlik Tarihi Üzerine Notlar, Toplum ve Hekim, C.15, S.2, Mart- Nisan 2000.
- Akyıldız**, Hüseyin, Sosyal Güvenlik Hukuku, Isparta 2004.
- Alper**, Yusuf, Genel Sağlık Sigortasına Geçiş, SSK Mensuplarının Daha İyi Sağlık Hizmetleri Alması Anlamına Gelmebilir, İşveren, Ocak 2004 (Geçiş).
- Alper**, Yusuf, Sosyal Güvenliğin Finansmanı/Primler, Yeni Düzenlemeler Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Mevzuatı Semineri 29-30 Kasım 2006, Kamu-İş, Ankara 2007 (Primler).
- Alper**, Yusuf, Sosyal Güvenlik Sistemimizde Reform: Temel Esaslar ve Tartışmalar, TİSK İşveren, C.44, S.2, Kasım 2005 (Tartışmalar).
- Alper**, Yusuf, Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Arayışları, Türk-İş, S.362, Temmuz-Ağustos 2004 (Reform Arayışları).
- Alper**, Yusuf, Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform: Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve Kurumsal Değerlendirme Analizi, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006 (Kurumsal Değerlendirme).
- Alper**, Yusuf, Sosyal Güvenlik Yasa Tasarılarının Değerlendirilmesi, Sosyal Güvenlik Yasa Tasarılarının Değerlendirilmesi Semineri 22 Şubat 2005, TİSK Yayın No:256, Ankara 2005 (Değerlendirilmesi).
- Alper**, Yusuf, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İle İşverene Getirilen Yükümlülükler, TİSK İşveren, C.44, S.8, Mayıs 2006 (Yükümlülükler).
- Alper**, Yusuf, Türk Emeklilik Sisteminde Reform, MESS Mercek, Ocak 2005 (Reform).
- Arıcı**, Kadir, Primsiz Ödemeler Kanunu'nun Getirdikleri, TİSK İşveren, C.43, S.4-5-6, Ocak/Şubat/Mart 2005 (Primsiz Ödemeler).
- Arıcı**, Kadir, Sosyal Güvenlik Kurumunun Yeni Yapısı ve İşleyiş Esasları, Yeni Düzenlemeler Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Mevzuatı Semineri 29-30 Kasım 2006, Kamu-İş, Ankara 2007 (İşleyiş Esasları).
- Arıcı**, Kadir, Sosyal Güvenlik Sisteminde Bir Reformun Gerekliği Tartışması Üzerine Notlar, Türk Harb-İş, S.211, Aralık 2004 (Notlar).
- Arıcı**, Kadir, Sosyal Güvenlik Yasa Tasarılarının Değerlendirilmesi, Sosyal Güvenlik Yasa Tasarılarının Değerlendirilmesi Semineri 22 Şubat 2005, TİSK Yayın No:256, Ankara 2005 (Değerlendirilmesi).
- Arıcı**, Kadir, Sosyal Yardımlar ve Primsiz Ödemeler Kanunu Tasarısı'nın Genel İlkeleri, İşleyişi, Yeterliliği Sorunu, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006 (Sorunu).

* Birden fazla eserine gönderme yapılan yazarlarda parantez içindeki kısaltmalar kullanılmıştır.

- Arıcı, Kadir**, Yeni Sosyal Güvenlik Kurumunun İşleyiş Tarzı ve Üstlendiği Yeni Görevler, TİSK İşveren, C.44, S.8, Mayıs 2006 (Yeni Görevler).
- Aydın, Ufuk**, Sosyal Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Özel Sigortalar, Eskişehir 1999.
- Başterzi, Fatma**, Türk Emeklilik Sisteminde Reform, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006.
- Caniklioğlu, Nurşen**, Kısa Vadeli Sigorta Kolları Açısından Yeni Mevzuatın Getirdiği Değişiklikler, Yeni Düzenlemeler Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Mevzuatı Semineri 29-30 Kasım 2006, Kamu-İş, Ankara 2007 (Değişiklikler).
- Caniklioğlu, Nurşen**, Kısa Vadeli Sigortalar Bağlamında 5510 Sayılı Yasa Uygulaması ve Çıkacak Sorunlar, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler Sempozyumu 26-27.01.2007, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2007 (Sorunlar).
- Caniklioğlu, Nurşen**, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Tasarısına Göre Sosyal Sigorta Hak ve Yükümlülükleri, İş Hukukuna ve Sosyal Güvenlik Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri Semineri 10-11 Haziran 2005, İstanbul Barosu-Galatasaray Üniversitesi, İstanbul 2006 (Sosyal Sigortalar).
- Caniklioğlu, Nurşen**, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri, Çalışma ve Toplum, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Sempozyumu Özel Sayı, 2006/1 (Hükümleri).
- Çanakçı, H.İbrahim**, Sosyal Güvenlik Reformu ve Devlet Katkısı, TİSK İşveren, C.43, S.4-5-6, Ocak/Şubat/Mart 2005.
- Çelik, Hüseyin**, GSS İle Getirilen Yenilikler, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006.
- Çelikoğlu, İlyas**, Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Finansman Yöntemleri ve Türkiye Uygulaması, DPT, Ankara 1994 (Türkiye Uygulaması).
- Çelikoğlu, İlyas**, Sosyal Güvenlikte Yeni Eğilimler ve Gelişme Perspektifleri, DPT, Ankara 1998 (Yeni Eğilimler).
- Çelikoğlu, İlyas**, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Temel Sorunları ve Sistemin Yeniden Yapılandırılması, DPT, Ankara 1998 (Temel Sorunlar).
- Çelikoğlu, İlyas**, Yeni Bir Reform Öncesinde Sosyal Güvenlik, DPT, Ankara 2005 (Yeni Bir Reform).
- Dayanıklı, Murat**, Sosyal Güvenlik Reformu Çerçevesinde Genel Sağlık Sigortası Düzenlemesi, TİSK İşveren, C.44, S.8, Mayıs 2006.
- Dilik, Sait**, Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C.43, No.1-2, Ocak- Haziran 1988 (Tarihsel Gelişimi).
- Dilik, Sait**, Sosyal Güvenlik Kavramı, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.XIV, S.1, Haziran 1987 (Sosyal Güvenlik Kavramı).
- Dilik, Sait**, Sosyal Piyasa Ekonomisinin Vazgeçilmez Bir Parçası Olarak Sosyal Güvenlik, Ankara 1992 (Sosyal Piyasa Ekonomisi).
- Dorfman, Mark S.**, Risk Management- Insurance, New Jersey 1994.
- DPT**, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2001.
- Ekmekeçi, Ömer**, 5510 Sayılı Yasada Prim Sistemi, Prime Esas Ücret ve Prim Tahsilatındaki Sorunlar, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler Sempozyumu 26-27.01.2007, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2007 (Sorunlar).
- Ekmekeçi, Ömer**, Emeklilik Sigortası Kanunu Tasarısı Taslağı Üzerine, Toprak İşveren, S.65, Mart 2005 (Emeklilik Sigortası).
- Ergin, Berin**, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İşverene Rücuya Nasıl Bakıyor?, MESS Sicil, S.4, Aralık 2006.
- Erkul, İhsan**, Sosyal Politika Dersleri, C.1, AÜESBAV, Yayın No:50, Eskişehir 1988.
- Gerek, Nüvit**, Sosyal Güvenlik Reformu Mu Yoksa Sosyal Güvenlik Çıkmazı Mı?, Tühis, C.19, S.6, Kasım 2005.
- Gordon, Margeret S.**, Social Security Policies In Industrial Countries, A Comparative Analysis, Cambridge University Pres, New York 1990.
- Gönencan, Zahit**, Sosyal Güvenlik Sistemimizde Reform Arayışları, TİSK İşveren, C.44, S.2, Kasım 2005.
- Greenough, W.C./King, F.P.**, Pension Plans and Public Policy, New York 1976.

Sosyal Güvenlik Hukukunda Genel Sağlık Sigortası

- Güzel**, Ali, Genel Değerlendirme: Reform Mevcut Sorunlara Çözüm Mü?, Çalışma ve Toplum, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Sempozyumu Özel Sayı, 2006/1 (Genel Değerlendirme).
- Güzel**, Ali, Sosyal Güvenliğin Evrensel Değerleri ve Yeni Liberal Reformlar, Tes-İş 2006/3, Kasım 2006 (Liberal Reformlar).
- Güzel**, Ali, Sosyal Güvenlik Reformuna İlişkin Genel Bir Değerlendirme, Toprak İşveren, S.70, Haziran 2006 (Sosyal Güvenlik).
- Güzel**, Ali, Sosyal Güvenlik Reformuna İlişkin Kısa Bir Değerlendirme, Güncel Hukuk Dergisi, Aralık 2007 (Kısa Bir Değerlendirme).
- Güzel**, Ali, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Öngörülen Reform Mevcut Sorunlara Çözüm Mü?, Çalışma ve Toplum, S.7 -Internet Baskısı-, 2005/4 (Reform).
- Güzel**, Ali, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılanması: Öngörülen Modelin Değerlendirilmesi, İş Hukuku Sorunları ve Çözüm Önerileri, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2005 (Modelin Değerlendirilmesi).
- Güzel**, Ali, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yeniden Yapılandırma: Nedenler ve Amaçlar, Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri 7-8 Aralık 2006, TİSK Yayın No:284, Ankara 2007 (Yeniden Yapılandırma).
- Güzel**, Ali/**Ocak**, Saim, 5510 Sayılı Yasa İle İşverenlere Getirilen Ek Sosyal Sigorta Yükümlülükleri, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, S.13, İstanbul 2007.
- Güzel**, Ali/**Okur**, Ali Rıza, Sosyal Güvenlik Hukuku, İstanbul 2004.
- İşveren**, Adil, Sosyal Politika ve Sosyal Sigortalar, Ankara 1968.
- Koç**, Yıldırım, Sağlık ve Sosyal Güvenlik Alanındaki Düzenlemeler Türkiye'ye Büyük Zarar Verecektir, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006.
- Kurt**, Resul, Sosyal Güvenlik Reformu Kanunlarının Çalışanlara Etkileri, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006.
- Okur**, Ali Rıza, Çatıdan Temele Sosyal Güvenlik Reformu, TİSK İşveren, C.43, S.4-5-6, Ocak/Şubat/Mart 2005 (Çatıdan Temele).
- Okur**, Ali Rıza, Çok Çatı, Tek Çatı, Yok Çatı, Türk-İş, S.362, Temmuz-Ağustos 2004 (Tek Çatı).
- Okur**, Ali Rıza, Genel Sağlık Sigortasının Ortaya Çıkaracağı Sorunlar, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler Sempozyumu 26-27.01.2007, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2007 (Sorunlar).
- Okur**, Ali Rıza, Sorunları İle Gelen Reform, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006 (Reform).
- Okur**, Ali Rıza, Sosyal Güvenlik Reformu ve Genel Sağlık Sigortası, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, S.12, İstanbul 2006 (Sosyal Güvenlik Reformu).
- Okur**, Ali Rıza, Sosyal Güvenlik Reformu: Uzun Dönemli Sigorta Dalları, Çalışma ve Toplum, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Sempozyumu Özel Sayı, 2006/1 (Sigorta Dalları).
- Okur**, Ali Rıza, Türk Sosyal Güvenlik Reformu ve Genel Sağlık Sigortası, Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri 7-8 Aralık 2006, TİSK Yayın No:284, Ankara 2007 (Genel Sağlık Sigortası).
- Okur**, Ali Rıza/**Laçiner**, Hediye, Reform Sonrasında Yaşlılık Aylığı Koşulları, Tes-İş, S.2006/3, Kasım 2006.
- Özsarı**, Haluk, Ülkemizde Genel Sağlık Sigortası Süreci, TİSK İşveren, C.43, S.4-5-6, Ocak/Şubat/Mart 2005.
- Öztürk**, Ercüment, Sosyal Güvenlik Kurumlarında Tek Çatı Çalışmaları Üzerine, Sayıştay Dergisi, S.56, Ocak-Mart 2005.
- Pekten**, Ali, Genel Sağlık Sigortası Sistemi ve Getirdiği Yenilikler, Sayıştay Dergisi, S.61, Nisan-Haziran 2006.
- Ross**, Stanford G., Income Security Programs: Past, Present and Future, Working Paper for the President's Commission on Pension Policy, Washington DC 1980.
- Sargutan**, Erdal, Türk Sağlık Politikası, Ankara 1996.
- Serin**, İlhan, Genel Sağlık Sigortası ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, İstanbul 2004.
- Sosyal Güvenlik Kuruluşları Genel Müdürlüğü**, 75 Yılda Sosyal Güvenlikte Gelişmeler, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Dergisi, S.1, Ekim-Aralık 1998.
- Soyer**, Polat, Darbe, Liberalizasyon ve Sağlık, Türkiye Fotoğrafı (1980-1995), Ekim 1996.
- Sözler**, Ali Nazım, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun Sosyal Sigortalara İlişkin Hükümleri Üzerine, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006 (5510 Sayılı).
- Sözler**, Ali Nazım, Genel Sağlık ve Emeklilik Sigortası Sistemleri İle Sosyal Yardım ve Hizmetler Kanun Tasarı Taslakları Hakkında, Türk-İş, S.362, Temmuz-Ağustos 2004 (Taslakları Hakkında).

- Sözer**, Ali Nazım, Sağlıkta Dönüşüm Projesi ve Genel Sağlık Sigortası, TİSK Akademi, C.1, S.1, 2006 (Sağlıkta Dönüşüm).
- Sözer**, Ali Nazım, Sosyal Güvenliğin Organizasyonu, Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri, 7-8 Aralık 2006, TİSK Yayın No:284, Ankara 2007 (Organizasyonu).
- Sözer**, Ali Nazım, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'nın 29 Temmuz 2004 Tarihli Sosyal Güvenlik Sistemine Reform Önerisi Taslak Metni Üzerine, <http://www.harb-is.org.tr/media%5Csosyalguvenlikraporu.doc>, 9.2.2006 (Taslak Metni Üzerine).
- Sözer**, Ali Nazım, Sosyal Sigorta Kurumlarında Yeniden Yapılanma, Çimento İşveren, C.8, S.3, Mayıs 1994 (Yeniden Yapılanma).
- Sözer**, Ali Nazım, Genel Sağlık Sigortası: Reform Mu Deform Mu?, Yeni Düzenlemeler Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Mevzuatı Semineri 29-30 Kasım 2006, Kamu-İş, Ankara 2007 (Genel Sağlık Sigortası).
- Su**, Mustafa, Özel Sağlık Sigortası Sistemine Giren Kişilerin Sayısında Önemli Bir Düşüş Olacaktır, TİSK İşveren, Ocak 2004.
- Şakar**, Müjdat, Kazanılmış Haklar Bağlamında Uzun Vadeli Sigortalar ve 5510 Sayılı Yasa Uygulamasında Çıkacak Sorunlar, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler Sempozyumu 26-27.01.2007, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2007 (Sorunlar).
- Şakar**, Müjdat, Kazanılmış Haklar Bakımından Yeni Mevzuat, Yeni Düzenlemeler Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Mevzuatı Semineri 29-30 Kasım 2006, Kamu-İş, Ankara 2007 (Kazanılmış Haklar).
- Şakar**, Müjdat, SSK'lıların Adı 4/a'lı Oldu, MESS Mercek, Özel Sayı, Temmuz 2006 (SSK'lıların Adı).
- Şen**, Murat, Osmanlı Devletinde Sosyal Güvenlik: Ahi Birlikleri, Loncalar ve Vakıflar, Çimento İşveren, C.16, S.6, Kasım 2002.
- Talas**, Cahit, Toplumsal Politika, Ankara 1990.
- Taylor**, P. Gooby/Dale, J., Social Theory and Social Welfare, Great Britain 1981.
- Teksöz**, A. Tuncay, Sosyal Güvenlik Reformu, TİSK İşveren, C.43, S.4-5-6, Ocak/Şubat/Mart 2005.
- Tezel**, Ali, Sosyal Güvenlik Reformuna Nereden Başlanmalı, Türk Harb-İş, S.211, Aralık 2004.
- Tomanbay**, İlhan, Sosyal Çalışma Sözlüğü, Ankara 1999.
- Topak**, Oğuz, Dünya Bankası ve Sosyal Güvenlik Sistemine İlişkin Yeni Hedefler, Sendikal Notlar (Petrol-İş), S.23, Ağustos 2004.
- Toptaş**, Ali, Sosyal Güvenlikte Tek Çatı, Türk Harb-İş, S.221, Haziran 2006.
- Tulukçu**, Binnur, İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Gebe ve Anne İşçilerin Korunması, Ankara 2000.
- Tuncay**, A. Can/Ekmekçi, Ömer, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, İstanbul 2005.
- Tuncay**, A. Can, Sosyal Güvenlik Krizi Çözülmemeyecek Mi?, MESS Mercek, S.9, Ocak 1998 (Sosyal Güvenlik).
- Tuncay**, A. Can, Türk Emeklilik Sistemine Reform Önerisinin Değerlendirilmesi, Çimento İşveren, C.19, S.2, Mart 2005 (Değerlendirilmesi).
- Tuncay**, A. Can, Türk Sosyal Güvenlik Sistemine Reform İhtiyacı, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, Ankara 1997 (Reform İhtiyacı).
- Tunçomağ**, Kenan, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, İstanbul 1988.
- Üçışık**, Fehim, Türkiye'de Genel Sağlık Sigortasının Kurulması, Argumentum, S.1, Ağustos 1990.
- Williamson**, John B., Old Age Relief Policy Prior to 1900: The Trend Toward Restrictiveness, The American Journal of Economics and Sociology, Vol.43, No.3, July 1984.
- Yılmaz**, B. Elif/Şeker, Murat, Türk Sosyal Güvenlik Sistemine Yaşanan Sorunlar ve Bir Alan Araştırması, Sigorta Araştırmaları Dergisi, S.2, Temmuz 2006.
- Yorgun**, Sayim, 5510 Sayılı Kanun'un Tekrar Ertilenmesine İlişkin Gerekçeler Kamuoyu İle Paylaşılmalıdır, Norm ve Standart Birliğinden Taviz Verilmeyeceği İlan Edilmelidir, TİSK İşveren, C.46, S.1, Ekim 2007.
- Zakaryan**, Kaspar, Genel Sağlık Sigortası Yasa Taslağına Özel Sağlık Sigortaları Açısından Bir Bakış, Toprak İşveren, Mart 2005.